

Beslut

efter kvalitetsgranskning av det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser vid Ribbaskolan i Jönköpings kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ribbaskolan avseende kvaliteten inom det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser.

Granskningens syfte är att bedöma kvaliteten i de samråd som sker inom garantin för tidiga stödinsatser. I dessa samråd ska personal med specialpedagogisk kompetens bidra med sin kompetens till skolors arbete med att främja de yngre elevernas språkliga (svenska) och matematiska utveckling.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av skolenhetens förberedelse och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd. Av författningsstödet framgår i vilka situationer som samråd ska ske och där beskrivs även de centrala begreppen i garantin.

Skolinspektionen besökte Ribbaskolan den 1 mars 2023. Besöket genomfördes av utredarna Ulrika Sutorius och Anna-Carin Kostic.

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med lärare och förskollärare som undervisar i förskoleklass.
- En gruppintervju lärare som undervisar i åk 1-3.
- En intervju med personal med specialpedagogisk kompetens.
- En intervju med rektorn.
- Studier av dokument som begärts in från skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Den här granskningen är del av ett större regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser

(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/garanti-for-tidiga-stodinsatser/>).

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2023.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att Ribbaskolan inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende samråd inom garantin för tidiga stödinsatser.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- **Utveckla samsyn för hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas utifrån målsättningen med garantin.**

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- **Utveckla arbetet med de obligatoriska samråden inom garantin så att den samlade kompetensen tas tillvara och lärarna ges stöd att utveckla undervisningen.**

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-09-29 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8799) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom de granskade områdena kan utvecklas.

Granskningen visar att lärare som undervisar i förskoleklass och lågstadiet och personal med specialpedagogisk kompetens inte har etablerat ett nära samarbete kring de samråd som återkommande ska ske i arbetet med garantin. De har inte tillsammans skapat sig en god kännedom om garantin, dess begrepp, och hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas. Kompetensutvecklingsbehov inom garantins område förs fram av enskilda lärare och speciallärare och behovet har lyfts vidare i organisationen.

Granskningen visar vidare att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens gemensamt har analyserat resultatet av vad de obligatoriska materialen har visat, det vill säga kartläggningsmaterialen i förskoleklass, bedömningsstöden i årskurs 1 och nationella proven i årskurs 3. Gemensamma diskussioner om vad som påverkar elevernas resultat och hur stödinsatser kan utformas genomförs. Däremot sker diskussioner om hur undervisning kan utformas för att bättre möta elevernas behov i mindre omfattning. Skolinspektionen gör bedömningen att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens i viss mån tar stöd i varandras kompetens i arbetet med att möta elevernas varierade förutsättningar.

Nedan motiveras Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Ett nära samarbete kring samråd inom garantin har inte etablerats

Granskningen visar att personal med specialpedagogisk kompetens och undervisande lärare i förskoleklass och lågstadiet inte har förberett för de samråd som är en del av arbetet med garantin och har därmed inte skapat en samsyn kring varken begrepp eller målsättning för arbetet med garantin. Av skolans dokumentation kring det systematiska kvalitetsarbetet framgår när under året som de obligatoriska materialen inom garantin ska användas i förskoleklass, årskurs 1 och 3. Skolan har även ett årshjul av vilket det framgår att klasskonferenser genomförs en gång på höstterminen och en gång på vårterminen. I samtliga intervjuer framkommer att det är under klasskonferenserna som de samråd mellan undervisande lärare och personal med specialpedagogisk kompetens som ska genomföras inom garantin sker.

Det framgår dock av samtliga intervjuer att berörd personal inte har samtalat varken i formella möten eller vid andra tillfällen om hur arbetet med garantin ska utformas utifrån de begrepp som är centrala i arbetet med garantin och hur de olika samråden ska leda till att syftet med garantin uppfylls. Lärare i förskoleklass uppger exempelvis att det är först denna termin som de har haft personal med specialpedagogisk kompetens att samtala med, och att de inte har diskuterat de olika begrepp som ingår i garantin. I intervjuerna ges inte heller exempel på alternativa begrepp som skolan gemensamt tagit fram i syfte att ändå nå samsyn om vad exempelvis "indikation", "särskild bedömning" och "befara" innebär. Personal med specialpedagogisk kompetens bekräftar att arbetet med garantin inte har förberetts gemensamt med berörda lärare.

Lärare ser behov av kompetensutveckling i arbetet med garantin

Granskningen visar att i arbetet med garantin har lärare och personal med specialpedagogisk kompetens identifierat behov av ytterligare kompetens inom ämnet matematik. I intervju med rektorn bekräftas att de inte har kommit lika långt med arbetet i matematiken inom garantin och att skolan har haft mer fokus på ämnet svenska. Rektorn uppger också att personal på skolan har lyft en önskan om kompetensutveckling inom ämnet matematik för att kunna genomföra garantin ändamålsenligt.

Skolinspektionen vill betona vikten av att den ämneskompetens som behövs för att arbetet med garantin ska ge önskat resultat säkerställs på skolan. Det kan ske antingen genom kompetensutvecklingsinsatser eller genom att rektorn undersöker hur befintlig kompetens inom ämnena på skolan bäst kan utnyttjas.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Resultaten av materialen analyseras gemensamt

Granskningen visar vidare att särskild bedömning av elever som visat indikation sker under klasskonferenser en gång per termin då undervisande lärare och personal med specialpedagogisk kompetens träffas. I intervju med personal med specialpedagogisk kompetens beskrivs att när materialen är klara går de tillsammans med lärare igenom elevernas resultat och resonerar kring hur de ska arbeta vidare, om det finns några elever som de kan hjälpa till med eller om lärarna kan arbeta vidare med dem själva. De berättar vidare att de lyfter resultat som sticker ut och att de även jämför elevernas resultat i materialet med resultat från andra screeningar. Lärare i förskoleklass berättar också att de vid den särskilda bedömningen går igenom varje elev för att se hur de ligger till och att alla elever bedöms. Även lärare i lågstadiet berättar att de vid klasskonferensen redogör för dels vilka elever som visat indikation, dels vilka extra anpassningar de redan har satt in i sin klass.

Det framkommer vid intervjuerna att skolan har arbetssätt som säkerställer att eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt vid genomförandet av de obligatoriska materialen. Personal med specialpedagogisk kompetens berättar att de samtalar med lärare om de behöver något stöd vid genomförandet och att de till exempel kan gå in och undervisa klassen för att läraren ska kunna arbeta koncentrerat med enstaka elever för att få klarhet i vari svårigheten består.

Stödinsatser utformas gemensamt däremot diskuteras sällan undervisningen i samråd

Granskningen visar att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens har gemensamma diskussioner om vilka stödinsatser som eleverna behöver, däremot diskuteras sällan hur undervisningen kan utvecklas för att bättre möta elevernas behov. Lärare berättar att personal med specialpedagogisk kompetens kan komma med förslag på extra anpassningar som avser hela gruppen men också med förslag att personal med specialpedagogisk kompetens kan arbeta enskilt med vissa elever. Det framgår också vid intervjuerna att den bedömning som görs av huruvida eleverna behöver stödinsatser eller inte är något mer omfattande än den som görs utifrån Skolverkets material och inkluderar även resultat från andra screeningar.

Lärare i lågstadiet berättar vidare att de insatser som har satts in följs upp vid den klasskonferens som sker på vårterminen, men att de även kontinuerligt följer upp insatserna. Personal med specialpedagogisk kompetens bekräftar att lärarna följer upp extra anpassningar själva men att om de behöver mer stöd kontaktar de personal med specialpedagogisk kompetens.

Det framgår av intervju med lärare att det saknas en diskussion med personal med specialpedagogisk kompetens kring hur undervisningen kan utvecklas utifrån garantin för att bättre möta elevernas behov. Lärare berättar att de diskuterar sin undervisning med andra lärare och att detta exempelvis kan ske under arbetslagstid, men att vare sig speciallärare eller specialpedagog deltar i diskussioner om undervisningen. Rektorn och personal med specialpedagogisk kompetens berättar vid intervjun att de har arbetat med skolövergripande insatser kring undervisningen, men inte utifrån arbetet med garantin.

Identifierat utvecklingsområde

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Utveckla samsyn för hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas utifrån målsättningen med garantin.**

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens (särskild bedömning, planering av stöd och uppföljning av extra anpassningar)¹.

Granskningen visar att det inte har etablerats ett nära samarbete mellan personal med specialpedagogisk kompetens och berörda lärare i arbetet med garantin vilket har lett till att samsyn kring garantins syfte och målsättning saknas i personalgruppen.

Genom att utforma rutiner för hur samråd inom garantin för tidiga stödinsatser ska gå till kan skolans lärare och personal med specialpedagogisk kompetens få bättre förutsättningar att utveckla en gemensam förståelse för de begrepp som är centrala i arbetet med garantin. Skolinspektionen ser att det finns en risk om samråden inom garantin inte förbereds och organiseras med kvalitet, då det kan leda till att lärare inte får tillgång till det viktiga stödet för att utveckla och anpassa undervisningen som personal med specialpedagogisk kompetens enligt garantin ska bidra med.

Att ansvariga lärare och personal med specialpedagogisk kompetens är överens om innebörden i de begrepp som är av central betydelse i arbetet med garantin ("visa indikation", "särskild bedömning" och "samråd") är grundläggande för att garantin ska kunna genomföras. Det är särskilt viktigt att det finns en samsyn om den låga tröskel som ska krävas för att en elev ska bedömas uppvisa "indikation". Detta för att minimera risken för att elever som inte har så uppenbara stödbehov förblir oupptäckta.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn ger personal med specialpedagogisk kompetens förutsättningar att etablera ett nära samarbete med berörda lärare så att de tillsammans kan skapa en samsyn om målsättning och syfte med garantin. Med fördel kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser användas i detta arbete.²

¹ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

² Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Utveckla arbetet med de obligatoriska samråden inom garantin så att den samlade kompetensen tas tillvara och lärarna ges stöd att utveckla undervisningen.**

Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Ansvarig förskollärare eller lärare ska i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling.³ Den särskilda bedömningen ska ske i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.⁴

Granskningen visar att lärare i begränsad omfattning får stöd av personal med specialpedagogisk kompetens vid analys av lärares undervisning utifrån materialens resultat.

Genom att rektorn säkerställer resurser så att den specialpedagogiska kompetens som behövs för att utveckla och fördjupa skolans analysarbete på så sätt att materialens resultat även kopplas till lärares undervisning kan kvaliteten i lärares undervisning höjas och bidra till att fler elever når kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper inom garantins ämnen. Resultaten från de nationella provens delprov kan med fördel användas i analyser av hur väl undervisningen, extra anpassningar och särskilt stöd, fungerat för de elever som visat indikation och där man befarat att elev inte kommer nå kriterier för bedömning. Sådana analyser kan göras på såväl individ-, grupp- som organisationsnivå.

³ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen.

⁴ 3 kap. 4 a § skollagen.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderas rektorn att verka för ett kollegialt lärande där specialpedagogisk kompetens används i analys och utveckling av lärares undervisning.

Även för detta utvecklingsområde kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser med fördel användas.⁵

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Anna-Carin Kostic, (föredragande), utredare Ulrika Sutorius och utredare Roger Thuring medverkat.

⁵ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån Skolverkets rekommendationer för arbetet med garantin.⁶

Följande områden granskas:

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens etablerar ett nära samarbete och samtalar om hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas och hur arbetet ska leda till att syftet med garantin uppfylls.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens identifierar behov av och föreslår kompetensutvecklingsinsatser inom garantins område.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens arbetar tillsammans utifrån organisationens och skolans rutiner och med frågorna vad, hur, när och av vem något ska göras inom garantin.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utvecklar en samsyn kring begrepp och målsättning för arbetet med garantin.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tar stöd i varandras kompetens i arbetet med att möta elevernas varierande förutsättningar och behov.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar och analyserar tillsammans hur undervisningen har utgått från ett varierat sätt att lära och hur eleverna har fått möjlighet att visa sina kunskaper.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samtalar om vilket stöd som fungerar för eleven.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens analyserar tillsammans resultaten av de obligatoriska materialen utifrån vad det är som påverkar elevernas resultat.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Garanti för tidiga stödinsatser \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/garanti-for-tidiga-stodinsatser).

⁶ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 2: Författningsstöd

Förberedelser och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I skollagen finns bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Enligt skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling. Den särskilda bedömningen ska göras om det, utifrån obligatoriska kartläggnings- och bedömningsmaterial, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som gäller för aktuell skolform.⁷

Om det efter en sådan särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie verksamheten eller göras en anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd till rektorn enligt 7 §.⁸

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts. Resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.⁹

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens. Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen av en elevs eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt vid planering av sådana extra anpassningar så att rätt stödinsatser utformas för eleven. Den ansvariga förskolläraren eller läraren ska också vid uppföljningen av det stöd som getts samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.¹⁰

⁷ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen (2010:800).

⁸ 3 kap. 4 § 2 st. skollagen.

⁹ 3 kap. 4 b § skollagen.

¹⁰ 3 kap. 4 a § skollagen.

Av förarbetena framgår att syftet med garantin för tidiga stödinsatser inte bara är att de elever som är i behov av stödinsatser ska få sådana insatser tidigt. Avsikten är också att det ska säkerställas att dessa insatser är utformade utifrån elevens behov. Specialpedagogisk kompetens kan enligt förarbetena bidra till att stödinsatserna utformas på ett ändamålsenligt sätt och även bidra i utvärderingen av insatserna.¹¹

Vidare anges i förarbetena att personal med specialpedagogisk kompetens ska vara ett stöd för ansvarig förskollärare eller lärare, bland annat vid bedömningen av behovet av stödinsatser hos de elever som befinner sig i gränslandet mellan dem som inte bedöms ha något sådant behov och elever där förutsättningarna för extra anpassningar eller anmälan till rektorn enligt 7 § redan är uppfyllda. På vilket sätt samrådet ska genomföras måste avgöras från fall till fall. Även i fråga om planering måste det sätt på vilket samrådet ska genomföras avgöras från fall till fall.¹²

I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.¹³ Vidare anges att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹⁴

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt hjälp de behöver. Rektorn har vidare ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁵

¹¹ Regeringens proposition 2017/18:195. *Läsa, skriva räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*, s. 51 f.

¹² Prop. 2017/18:195 s. 86.

¹³ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 1. Skolans värdegrund och uppdrag, avsnitt En likvärdig utbildning.

¹⁴ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁵ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.